

lentänyt pois ja jättänyt jäljelle vain sen millä taisteli? Onko tällainen ihminen paljonkaan kummempi koiraa, joka ärhentelee kivelle jolla sitä on heitetty, sen sijaan että kävisi heittäjän kimppuun?

— Ei vähääkään.
— On siis luovuttava ruumiiden ryöstelystä ja annettava vihollisen esteettä noutaa omat kaatuneensa.

— Niin on, ehdottomasti.
— Emme myöskään vihi jumalille temppelilahjoiksi aseita, kaikkein vähiten kreikkalaisilta saatuja, jos haluamme pikeminkin pelkäämme, että on pyhäinhäväistys viedä temppeliin omilta heimolaisilta otettuja aseita, paitsi jos jumala ehkä toisin määrää.

— Olet aivan oikeassa.
— Entä kreikkalaisen maan hävittäminen ja talojen polttaminen? Miten sotilaaasi suhtautuvat vihollisiin tässä asiassa?

— Haluaisin mielelläni kuulla, mitä mieltä itse olet.
— Minun mielestäni he eivät saa tehdä kumppaakaan, korkeintaan korjata mukaansa vuoden sadon. Sanonko miksi?
— Sano.

— Käsitäkseni on, että niin kuin on kaksi eri nimitystä, sota ja puolueriita, ne myös vastaavat kahta eri asiaa, kahta eripuraisuuden lajia. Toinen on oman väen keskeistä ja heimon sisäistä, toinen kohdistuu vieraaseen ja muukalaiseseen. Oman väen keskeistä vihollisuutta sanotaan puolueriidaksi, vieraaseen kohdistuvaa sodaksi.

— Tuo on varsin järkevää.
— Kuuntele siis, onko tämä myös. Väitän, että kaikki helleenit ovat toisilleen omaa väkeä ja heimolaisia, barbaareille vieraita ja muukalaisia.

— Aivan niin.
— Kun helleenit taistelevat barbaareja ja barbaarit helleenejä vastaan, sanomme siis heidän sotivan keskenään ja olevan luonnostaan vihollisia. Tuota vihollisuutta on nimitettävä sodaksi. Jos sen sijaan helleenien kesken tapahtuu

tällaista, he ovat kyllä luonnostaan ystäviä, mutta Hellas on silloin sairaana ja nousee itseään vastaan. Tämänlaatuista vihollisuutta on nimitettävä puolueriidaksi.

— Olen aivan samaa mieltä.
— Ajattelehan siis puolueriitaa siinä mielessä kuin juuri sovimme: jos valtio siis jakautuu riitapuoliksi, jotka tuhoavat toistensa pellot ja polttavat talot, tällaista eripuraisuutta pidetään jumalattomana eikä kumppaakaan osapuolta voida sanoa isänmaanystäviksi; jos ne sitä olisivat, ne eivät julkenisi runnella omaa ruokkijaansa ja äitiään. On kohtuullista, että voittajat saavat ottaa voitetuilta sadon, mutta heidän on ajateltava, että aikanaan päästään sovintoon eikä ikuisesti pysytävä vihollisina.

— Tämä on paljon lempeämpi ajatustapa.
— Ja se valtio jota olet parhaillaan perustamassa on helleeninen, eikö niin?
— Niin tietysti.

— Ja sen kansalaiset tulevat olemaan jaloja ja lempeitä?
— Varmasti.

— He rakastavat helleenejä, pitävät koko Hellasta omanaan ja osallistuvat samoihin pyhiin menoihin kuin muutkin helleenit?

— Kyllä toki.

— Ja koska helleenit ovat heidän omaa väkeään, he pitävät näiden kanssa syntyvää eripuraisuutta puolueriitana eivätkä nimitä sitä sodaksi.

— Eivät niin.

— Ja he käyvät riitaansa sillä mielellä, että aikanaan päästään sovintoon.

— Niin tietysti.

— Ja oikeasevat vastustajiaan hyvässä tarkoituksessa, pyrkimättä kurituksellaan orjuuttamaan tai tuhoamaan näitä. Eiväthän he ole vihollisia, he tahtovat vain korjata virheet.

— Niin juuri.

— Helleeneinä he eivät rupea runtelemaan Hellasta ja polttamaan asumuksia, eivätkä he pidä vihollisinaan joka valtiossa koko väestöä, miehiä, naisia ja lapsia, vaan katsovat

vihollisikseen vain ne muutamat, jotka ovat syyppäät erimielisyyteen. Tämän vuoksi he eivät halua hävittää vastustajien maata — ovathan useimmat näistä heidän ystäviään — eivätkä tuhota heidän kotejaan, vaan lopettavat vihollisuudet sitten kun ne, jotka ovat joutuneet syyttömästi kärsimään, ovat pakottaneet syylliset vastaamaan teostaan.

— Olen kanssasi yhtä mieltä siitä, että kansalaistemme on kohdeltava vastustajiaan näin mutta barbaareja sillä tavoin kuin helleeniit nykyään kohtelevat toisiaan.

^c — Säädammekö siis, etteivät vartijat saa hävittää maata eivätkä polttaa taloja?

— Säädamme, ja uskomme että tämä ja aikaisemmat säädöksemme ovat hyviä, sanoi Glaukon. — Mutta nyt minusta näyttää, Sokrates, että jos sinä saat yhä jatkaa tätä, unohdat kokonaan sen aiheen, jonka jätit syrjään päästäksesi puhumaan tästä muusta — siis sen, onko tällaisen valtiojärjestyksen aikaansaaminen mahdollista ja miten tämä tapahtuisi. Olen valmis myöntämään, että jos se toteutuisi, se olisi asianomaiselle valtiolle hyväksi kaikin puolin. Ja lisään vielä senkin minkä sinä jätit sanomatta, että tämän valtion kansalaiset taistelisivat vihollisia vastaan erityisen urheasti siksi, ^d kin etteivät he jätä toisiaan pulaan, koska tuntevat toisensa ja nimittävät toisiaan veljikkeen, isikseen ja pojikseen. Ja jos vielä naiset olisivat mukana taistelussa, itse rivistössä tai rintaman takana pelottamassa vihollisia tai rientääkseen tarvittaessa apuun, miehet olisivat aivan voittamattomia. Näen myös kaikki ne edut, joita heillä olisi valtion sisällä ja ^e jotka sinä olet tässä sivuuttanut. Minä siis myönnän, että tämän valtiojärjestyksen toteutuminen toisi mukanaan kaikki nämä hyvät puolet ja lisäksi lukemattomia muita. Mutta älä puhu enää niistä. Nyt meidän on yritettävä jo todistaa itsellemme, että tämä on mahdollista, ja osoitettava millä keinoin tämä käy päinsä. Jätetään nyt kaikki muu syrjään!

472a — Sinähän kävit minun esitykseni kimppuun oikein äkki-rynnäköillä! sanoin minä. — Et ollenkaan sääli, vaikka näet kuinka yritän tässä kiemurrella. Et ehkä käsität, että nyt kun olen hädin tuskin pelastunut kahdelta hyökyaalloilta, sinä

vyöryit yleni kolmannen, suurimman ja pahimman. Kunhan näet ja kuulet sen, annat minulle kyllä anteeksi ja myönnät, että olen täydellä syyllä viivytellyt ja pelännyt oittaa tarkasteltavaksi aihetta, joka on näin outo.

— Mitä kauemmin sinä tuota jatkat, sitä varmemmin pakotamme sinut kertomaan, miten tuo valtio voi toteutua. ^b Lopeta siis jahkailusi ja kerro!

— No niin, minä sanoin, — ensiksikin on muistettava, että olemme joutuneet tähän yrittäessämme päästä selville oikeudenmukaisuuden ja vääryyden olemuksesta.

— Niin kyllä, mutta millä tavoin se tähän kuuluu?

— Ei mitenkään. Mutta jos saamme selville oikeudenmukaisuuden olemuksen, vaadimmeko ettei oikeudenmukainen mies saa olla missään kohden erilainen kuin oikeudenmukainen ^c suus itse, että hänen siis on oltava täydelleen samanlainen kuin se? Vai riittääkö meille, jos hän on oikeudenmukaisuutta mahdollisimman lähellä ja että hänessä on sitä enemmän kuin muissa ihmisissä?

— Kyllä se meille riittää.

— Olemme etsineet oikeudenmukaisuuden olemusta ja koettaneet saada selville, voiko olla olemassa täydellisen oikeamielistä miestä ja millainen hän siinä tapauksessa olisi, ja samoin olemme tarkastelleet vääryyttä ja kaikkein väärymmielisintä ihmistä. Tarkoituksemme oli näin löytää itsellemme mallit ja tarkastella sitten, kuinka onnellisia tai onnettomia ne ovat, ja verrata itseämme niihin. Näin olisimme saaneet todeta, että mitä enemmän itse muistutamme noita ^d mallihenkilöitä, sitä lähempänä myös oma elämänsomamme on sitä osaa jonka he elämässään saavat. Mutta tällä kaikella emme pyrkineet osoittamaan, että nämä mallit voisivat sellaisinaan toteutua käytännössä.

— Se on totta.

— Jos taiteilija maalaisi mallikuvan kauneimmasta ajattelavassa olevasta ihmisestä, jos hän toisi maalaukseensa kaiken täydellisellä tavalla esiin mutta ei voisi osoittaa tuollaista miestä olevan todella olemassa, pitäisitkö häntä silloin huonompana taiteilijana?

- En tietenkään.
- No, emmekö mekin sano hahmotelleemme tässä keskustelussa hyvän valtion mallikuvan?
- Sen juuri.
- Onko sinun mielestäsi sitten aikaansaannoksemme huonompi, jos emme voi osoittaa, että valtiota voidaan todella hallita niin kuin olemme esittäneet?
- Ei toki.
- Näinhän asianlaita todellisuudessa on. Mutta jos minun täytyy sinun mieliksesi vielä yrittää osoittaa, millä tavoin ja missä mielessä tämä olisi parhaiten toteutettavissa, sinun täytyy sitä varten tehdä uudelleen samat myönnetykset.

— Mitkä siis?

- Onko mahdollista toteuttaa jokin asia niin kuin se on sanottu, vai onko luonnostaan niin, että käytännön toteutus jää kauemmaksi totuudesta kuin puhuttu sana? Jotkut eivät ehkä tätä usko; entä sinä, pidätkö tätä käsitystä oikeana?
- Pidän.

473a

- Älä sitten vaadi minua osoittamaan, että kaikki se mitä olemme tässä sanoin käsitelleet, olisi myös täydelleen teoin toteutettavissa. Totea sen sijaan, että jos pystymme keksimään, miten valtion järjestys voidaan saada mahdollisimman lähelle sitä mitä tässä on esitetty, niin olemme osoittaneet että vaatimuksesi voidaan toteuttaa. Riittäkö tämä sinulle? Minulle se ainakin riittäisi.

— Kyllä minullekin.

- Tämän jälkeen meidän on yritettävä tutkia ja osoittaa, mikä on se epäkohta, joka estää tämän hallitustavan toteutumisen nykyisissä valtioissa, ja mikä olisi pienin muutos, jolla tämä uusi valtiojärjestys saataisiin aikaan — muutos joka koskisi vain yhtä tai kahta asiaa, joka tapauksessa mahdollisimman harvoja ja merkityksettömiä seikkoja.

c — Aivan niin.

- Uskon voivani osoittaa erään muutoksen, jolla tämä uudistus saataisiin aikaan. Tuo muutos ei tosin ole vähäinen eikä helppokkaan, mutta se on kuitenkin mahdollinen.

- Mikä se on?
- Pysyäkseni vertauksessamme, minun on nyt käytävä päin kolmatta hyökyaaltoa. Mutta ajatukseni lausun julki, vaikka naurun ja pilkan hyöky tuleekin tulvimaan ylitseni. Kuuntele siis.
- Puhu.
- Valtioissa on joko filosofien tultava kuninkaiksi tai d sitten niiden, joita me nyt sanomme kuninkaiksi ja hallitsijoiksi, on ryhdyttävä toden teolla ja vakavasti harrastamaan filosofiaa, niin että poliittinen valta ja filosofia sulautuvat yhteen, sen sijaan kaikki ne luonteet, jotka nyt suuntautuvat yksinomaan toiseen tai toiseen, on pakostakin suljettava pois. Muussa tapauksessa, rakas Glaukon, ei valtioiden eikä luultavasti koko ihmisluvunkaan kohdalla tule onnettomuksista loppua eikä meidän samoin esittelemämme valtio voi nähdä päivänvaloa ja toteutua edes sellaisena kuin olisi mahdollista. Tämä oli nyt se asia, jota olen näin kauan epäroinyt lausua, koska tiedän sen soivan jyrkästi yleistä käsitystä vastaan. Ihmisten on vaikea käsittää, ettei muulla tavoin voida saavuttaa onnea yksityisessä eikä valtion elämässä.
- Sokrates, mitkä sanat nyt sinkositkaan ilmoille! Voit uskoa, että tuon puheesi vuoksi suuri joukko mainioita miehiä viskaa yltään viittansa, sieppaa aseeseen kuka mitään ja syöksyy täyttää vauhtia kimppuusi valmiina tekemään mitä hyvänsä. Ellet torju heitä sanasi voimalla ja väistä hyökkäystä, saat totisesti häväistynä vastata puheistasi.
- Etkö sinä juuri ole saattanut minut tähän asemaan?
- Olen, ja hyvin siinä teinkin. Mutta en toki jätä sinua pulaan vaan tuen sinua kaikilla keinoillani, toisin sanoen myötätunnolla ja kehotuksilla, ja ehkä osaan myös vastata kysymyksiisi taitavammin kuin joku toinen. Kun sinulla nyt b on tällainen apuri, yritä osoittaa epäilijöille olevasi oikeassa.
- Kyllä minun on yritettävä, kun saan sinustakin näin uljaan liittolaisen. Olen sitä mieltä, että jos haluamme selviytyä niistä vastustajista joista puhuit, meidän täytyy määritellä heille, keitä tarkoitamme noilla filosofeilla, joita rohkenemme vaatia hallitsijoiksi. Kun heidät on selvästi

esitelty, pystymme puolustautumaan osoittamalla, että luonto määrää toiset tutkimaan filosofiaa ja toimimaan valtiossa c johtajina, toiset taas pysymään välimpiä toimintoina filosofian ja tottelemaan johtajaansa.

— Onkin jo aika määrätellä, keitä he ovat.
— Seuraa siis perässäni, toivottavasti minusta on oppaaksi.

— Matkaan vain!

— No niin, pitääkö sinulle muistuttaa vai muistatko muutenkin, että jos sanomme jonkun rakastavan jotakin, väite on oikea vain jos asianomainen rakastaa tuota kohdetta kokonaisuudessaan eikä vain jotakin osaa siitä?

d — Ilmeisesti on syytä muistuttaa, sillä nyt en aivan ymmärrä.

— Hyvä Glaukon, tuo lause sopisi jonkun toisen suuhun! Tuollaisen rakkauden asiantuntijan ei sovi unohtaa, että kaikki nuoret ja kukkeat pojat aiheuttavat pojista kiinnostuneen rakastajan mielessä eräänlaisen pistoksen ja saavat sen kiihdyksiin, sillä he kaikki tuntuvat hänestä palvelun ja rakkauden arvoisilta. Näinhän te suhtaudutte kauniisiin poikiin: nykerönenäistä te ylistätte ja sanotte häntä suloiseksi, kyömynenää sanotte kuninkaalliseksi, näiden väliuotoa taas ihmeen sopusuhtaiseksi, ja tummia te pidätte miehekään näköisinä, vaaleita jumalten lapsina. Ja kenenkä muun keksintöä mahtaa nimitys »hunajanvaalea» olla kuin jonkun rakastajan, joka kuvaa tällä hellittelynimellä kalpeutta jonka hän mainiosti hyväksyy nuoren pojan poskilla? Te keksitte 475a lukemattomia puolusteluja ja olette valmiit selittelemään mitä tahansa, jotta ette joutuisi hylkäämään ketään joka vain on nuoruutensa kukoistuksessa.

— Jos haluat käyttää minua esimerkkinä siitä miten rakastajat käyttäytyvät, niin olkoon menneeksi, jotta pääsimme keskustelussa eteenpäin.

— Etkö ole huomannut, että viinin ystävä menettelevät aivan samoin? Mikä tahansa viini on heistä hyvää ja aina heillä riittää sille puolusteluja.

— Niin juuri.

— Ja samaten kunnianhimoiset ihmiset: olet kai nähnyt, että elleivät he pääse ylipääliköiksi, he toimivat komppanianpäällikköinä. Ja elleivät he saavuta mahtavampien ja vähäisempien arvonantoa, he tyytyvät vähäpätöisempien ja halvempien kunnioitukseen; pääasia että he saavat kunnioitusta osakseen.

— Aivan niin.

— Sano siis kuinka on tämän laita: kun sanomme jonkun haluavan jotakin, tarkoitammeko että hän haluaa sitä kokonaisuudessaan vai että hän osaa siitä haluaa, osaa ei?

— Että hän haluaa sitä kokonaisuudessaan.

— Siis myös filosofi, viisauden ystävä, haluaa viisautta kokonaisuudessaan; ei niin, että hän osaa siitä haluasi, osaa ei.

— Pitää paikkansa.

— Ihmistä, jolle oppiminen on vastenmielistä — varsinkin nuorta joka ei vielä pysty erottamaan mikä on hyväksi ja mikä ei — emme siis sano opinhaluiseksi tai viisauden ystäväksi. Samoinhan jos ruoka on jollekulle vastenmielistä, emme sano häntä nälkäiseksi tai ruokahalaiseksi tai ruuan ystäväksi vaan ruokahaluttomaksi.

— Niin, aivan oikein.

— Mutta sitä joka on suoraa päätä halukas maistamaan kaikkia tiedonaloja, joka ryhtyy ilomielin oppimaan eikä koskaan saa kylläkseen, me täydellä syyllä nimitämme filosofiksi. Eikö totta?

— Niitä sinulla tuleekin olemaan suuri ja merkittävänen liuta, sanoi Glaukon. — Kai kaikki sellaisetkin, jotka ovat aina siellä missä on jotakin nähtävää, ansaitsevat filosofin nimityksen, koska heistä on hauska oppia. Ja kyllä myös monet innokkaat kuuntelijat ovat filosofeiksi perin merkittävä väkeä. He eivät vapaaehtoisesti lähtisi kuuntelemaan julkista tai yksityistä keskustelua, mutta sen sijaan he aivan kuin urakkapalkalla juoksevat kuuntelemaan kaikkien Dionysia-juhlien kuoroesityksiä ja käyvät läpi joka ikisen kylän